

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

Ківалов С. В.

президент Національного університету «Одеська юридична академія»,
доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України,
заслужений юрист України, народний депутат України

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ: НАУКОВО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

В останні роки в Україні проведено чимало реформ, пов'язаних зі змінами в організації та діяльності органів державної влади, судової та правоохоронної системи країни. Подальше впровадження міжнародних стандартів у сфері захисту прав та інтересів громадян обумовлює не лише оновлення нормативно-правової бази, а й створення нових органів державної влади.

Суттєвих трансформацій зазнала й нормативно-правова система, внесено зміни до процесуального законодавства. Створення нових органів державної влади обумовлює не лише прийняття нових законів, а й внесення змін до діючих нормативно-правових актів. Не завжди прийняття нових законів, чи внесення змін до діючого законодавства є достатньо обґрунтованим, узгодженим та таким, що відповідає потребам сьогодення. Доволі часто після прийняття нового закону постає необхідність його суттєвого доповнення, усунення колізій, приведення положень у відповідність з міжнародними актами і діючим законодавством. Особлива увага має приділятися законодавчим актам, які визначають правовий статус, повноваження органів державної влади, оскільки від чіткості та повноти їх викладення залежить ефективність їх діяльності, що в цілому впливає на досягнення мети їх створення, забезпечення реалізації державної політики, дотримання прав та інтересів громадян тощо.

Важливою подією в реформуванні системи правоохоронних органів стало створення Державного бюро розслідувань (ДБР), яке здійснює правоохоронну діяльність з метою запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів, віднесених до його компетенції.

Попри те, що Закон України «Про Державне бюро розслідувань» було прийнято у 2015 році, лише 13 грудня 2017 року Кабінет Міністрів України погодив організаційну структуру ДБР, до якої увійшли: 15 управлінь та 4 самостійних відділи центрального апарату, 7 територіальних управлінь, Академія ДБР, Науково-дослідний інститут ДБР.

Відповідно до Стратегічної програми діяльності ДБР його місія полягає у встановленні справедливості у суспільстві шляхом незалежного та всебічного розслідування злочинів задля притягнення винних до встановленої законом відповідальності, незважаючи на їхні посади, зв'язки та ресурси. Створення ДБР обумовлено необхідністю забезпечення високопрофесійного, ефективного, неупередженого виявлення, припинення, розкриття і розслідування злочинів, вчинених: Президентом України, повноваження якого припинено; Прем'єр-міністром України, членом Кабінету Міністрів України, першим заступником та заступником міністра; членом Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення; Головою Державного комітету телебачення і радіомовлення України; народним депутатом України; Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини; Генеральним прокурором України, його першим заступником та заступником; директором Національного антикорупційного бюро України; Головою Національного банку України, його першим заступником та заступником та іншими суб'єктами, визначеними законодавством.

Незважаючи на те, що ДБР лише впевнено розпочинає свою діяльність, вже постала необхідність уточнення положень Закону України «Про Державне бюро розслідувань». Наразі в Верховній Раді України прийнято за основу проект закону № 5395-д від 05.04.2018 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення діяльності Державного бюро розслідувань», яким внесено зміни щодо створення територіальних підрозділів ДБР, введено посаду оперуповноваженого, віднесено окремі підрозділи ДБР до таких, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність.

Слід відзначити, що згідно із Стратегічною програмою діяльності ДБР передбачається створення Науково-дослідного інституту ДБР, в якому будуть проводитись розширені криміналістичні експертизи та економічні дослідження у сфері розкриття злочинів, підслідних ДБР. Вже зараз у ДБР приділено увагу налагодженню співпраці з представниками наукових шкіл, провідними фахівцями у галузі права. Така співпраця є вагомим підґрунтям для ефективного вирішення завдань, які поставлено перед ДБР.

Як свідчить практика, в останні роки значення науково-правових експертиз, наукових висновків з питань правозастосування, доктринального трактування окремих категорій лише зростає. Важливість теоретичних знань, наукових підходів у вирішенні складних

питань правозастосування обумовила визначення у ЦПК України та ГПК України процесуального статусу нового учасника — експерта з питань права, який має науковий ступінь та є визнаним фахівцем у галузі права. І хоча питань щодо участі експерта чимало, все ж таки багаторічний досвід наукового аналізу правових питань отримав законодавче визнання. КПК України наразі не визначає порядок залучення експерта з питань права, а лише передбачає можливість звернення після передачі кримінального провадження на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду визначеним у ньому суддею-доповідачем до фахівців Науково-консультативної ради при Верховному Суді стосовно підготовки наукового висновку щодо застосування норми права за з питань права (ст. 434²).

Наказом ДБР від 23.02.2018 р. № 23 затверджено Положення про Науково-консультативну раду при ДБР, відповідно до якого рада є постійно діючим консультативно-дорадчим органом, утвореним з метою надання рекомендацій, висновків та пропозицій з основних питань діяльності ДБР, підготовка яких потребує наукового забезпечення. Створення Науково-консультативної ради при ДБР дозволить не лише поєднати практичні та наукові знання, а й розробляти пропозиції щодо вирішення проблемних питань у сфері законодавчого забезпечення діяльності ДБР, визначати основні напрями та програми підвищення кваліфікації, стажування працівників ДБР.

У свою чергу питання правозастосування у сфері діяльності ДБР — це новий предмет для наукових досліджень, результати яких мають стати підґрунтям для подальшого розвитку ДБР як важливого правоохоронного органу, який стоїть на захисті інтересів держави та суспільства.